

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Համառոտ տեղեկութիւններ Ամերիկայի սահման
դպրոցների մասին

Ամերիկայի դպրոցներն անհամեմատ ազատութիւն են տալիս աշակերտներին քան Եւրոպայի Յօրինուած կանոններն, որոնք սահմանուած են աշակերտների կարգապահութեան համար՝ դպրոցներում, ամերիկական ուսումնարանների ամեն մի վարչութիւն թողնում է, թէ վերահսկողութիւնը, և թէ կանոնների կատարումը նոյնիսկ աշակերտների վերայ։ Բայց և այնպէս տարրական դպրոցներում, իւրաքանչիւր դասարանի համար երկու կամ աւելի օրապահներ կան, որոնցից մէկը կազմում է բացակայ եղողների և ուշացողների օրագրութիւնը, երկրորդը հսկում է գրատախտակների պիտոյքների և մաքրութեան վերայ, երրորդը պարտաւոր է նայել իր ընկերների տետրակները և այլն։

Մանրամասն կանոններն, որոնք վերաբերում են բացառապէս դպրոցում մասնակցողներերի պարտականութիւններին, կախուած են ամեն մի դասարանի ու բակերի պատերից, բացի դրանից տպուած փոքրիկ յիշատակարանների ձեով տրւում է իւրաքանչիւր աշակերտի։ Կարգապահութիւն տիրելու համար, ամերիկացիք ամենալաւ միջոցը համարում են աշխատանքը, գործը։ Զբաղուած մտքերը ու ձեռները կարգապահութեան համար անփնաս են։ Այն երեխաներն են պարագում՝ չարութիւնով, որոնք անգործ են, ոչինչ չեն կատարում և կամ այնպիսիները, որոնք յօգնած են աշխատանքից ու միայն չարութեանց մէջ են որոնում բաւականութիւն, դորա համար ժամանակակից ամերիկացի մանկավարժների կարծիքով, ուսուցչի գլխաւոր ուշագրութիւնը լարուած պիտի լինի հետեւեալ կէտերի վերայ. ա) աշակերտները դասարան

հաւաքուելուց յետոյ, որքան հնարաւոր է բոլոր ժամանակ լինին զբաղուած. բ) աշխատանքը, զբաղմունքը լինելու է կենդանի, հետաքրքրող, որպէս զի կարողանայ գրաւել աշակերտին: Դպրոցը՝ նոցա կարծիքով պէտքէ ունենայ ուրախ, զուարթ, ողջունող ու խնամք տանող տալաւորութիւն, որ աշակերտները իրանց զգան լաւ խնամուած. իսկ այդ նպատակին կարելի է հասնել ամենահեշտ միջոցներով. պատերի վերայից կախել մի երկու նկարներ, անկիւններում դնել ծաղկամաններով բոյսեր, որոնք դասարանին տալիս են ուրախ պատկեր. հէնց այստեղ էլ մանկիկը կը զգայ իրան լաւ, ուրախ, զուարթ՝ քան մերկ պատերով սենեակում: Մի քանի մանկավարժներ աւելի ընդարձակ են մտածում ու մատնացոյց են լինում. «անհրաժեշտ է ուսուցչի կողմից ամենախիստ հսկողութիւն ձևերի ու զգեստների մէջ: Վարժուհիների հանդերձների բարեյաջող ազդեցութիւնն երևում է փոքրերի վերայ: Որիցէ կապոյտ, կարմիր ժապաւէն և կամ վարժուհու կրծքի վերայի նշանկապն ասում են. «արժէ խիստ նկատողութեան փոքրերի նկատմամբ»:

Դասարանում շարունակ նստիլը, կամ դժուար դասը բթացնում է սովորողների հետաքրքրութիւնը. նոքա կը լինին անուշադիր, ցրուած, լսում են յօրանջմունքի ձայներ, գրատախտակի վերայ չեն նայիլ և վերջապէս ուսուցչին վատ են լսում: Պարապմանց ժամանակ կատարուած մի քանի շարժումները, հէնց դասարանում, կամ կարճ հանգստութիւնը կարգ են վերականգնում, ապա մտաւոր պարապմունքների փոփոխումը ֆիզիքական վարժութիւններով, ձեռների շարժումներով, նկարչութեան կամ գծագրութեան դասով և այլն, այս ամենը սովորողների ուշադրութիւնները ու հետաքրքրութիւնները պահպանելն են:

Սմերիկայի Պասսի մանկավարժն ասում է. «չնայելով որ պատիժների սովորական ձևերը գործադրւում են յուզմունքներ յառաջ բերելու համար դէպի ուսումը, այնուամենայնիւ դերադասելի է, որ աշակերտները պա-

րապում՝ են կամենալով և՛ ոչ թէ ճշող ազգեցութեան տակ»։ Մանկավարժ դասատուն, տարրական դպրոցներում, դառնալով ունկնդիրներին խորհրդակցում է. «օգտուիլ ուսուցման ժամանակ երեխաների յատկութիւններով, սէր դէպի գործունէութիւն, սիրուելով արժանանալ դովեստի և միայն ծայրահեղ դէպքում դիմել ուժի»։ «Վարուեցէք երեխաների հետ այնպէս, ինչպէս մի ամենախելացի հայր իր որդիների հետ.— վերաբերուէք խելացի ու բարի զգացմունքներով. ուղղութիւն տուէք, որչափ կարելի է համոզմունքների ճանապարհներով— դէպի իրանց պարտականութիւնների կատարմանը և գիտակցաբար կռաւ-վարեցէք. փափագելով սովորեցրէք նոցա յարգել վսեմը ու քաղաքավարին թէ դէպի իրանց և թէ դէպի այլոց»։

Փոփոխակի պարապմունքների շնորհիւ, ուսուցիչների վարմունքի, դպրոցական բարեյաջող առողջապահական պայմանների, ընդհանուր երկսեռ կրթութիւնների, փոխադարձ յարգողների, գրաւիչ դասարանների, բաժանուած նստարանների, աշակերտների թիւը դէպի ինքնուրոյն աշխատանքը սե գրատախտակի վերայ կամ՝ նստած տեղում, գուցէ շնորհիւ մայրական կաթի հետ ծնած յարգանքի սէրը դէպի գործը և վերջապէս օրէնք դարձած կարգապահութիւնը, Միացեալ Նահանգների դպրոցներում, զարմացնում է դիտողին իր կանոններով ու կարգապահութիւններով։

Վարժուհիները ու վարժապետները, համաձայն կանոնների, որոնք խմբագրել են իրանց համար դպրոցական յանձնաժողովները, պէտք է աշխատեն ընտրել միջին ճանապարհը. ներողամտութիւն ու խստութիւն, բարեկամական յարաբերութիւն ու հեղինակութիւն։

«Индianopolis» քաղաքի կանոնադրութեան մէջ առաւած է. «ուսուցիչները նախապէս պէտք է հետամուտ լինին բոլորի դրութեանը ու վարուեն նոցա հետ արդարութեամբ»։

Իսկ նոցա գործունէութիւնը կարելի է արտայայտել հետևեալ իմաստներով. «Մի վախեցնէք. եթէ դուք հա-

մաձայնել էք ընդունել մի գործ, այն ժամանակ կամենալով կատարեցէք. թող չըտաք, եթէ միանգամ արդելել էք. պատժել մեզքի մէջ, միևնոյն է, թէ վրէժխնդիր էք լինում. չըսպառնալ. չըխօսել չափազանց բարձր. կառավարեցէք ու իշխեցէք ձեզ, որ ուրիշներին էլ կարողանաք իշխել. երեխաների չարութիւններին չափազանց նշանակութիւն մի տաք. Գովասանքի մէջ շատ ժլատ մի լինիք. անօգուտ պատիժներ մի տաք. եղէք արդարադատ քաղաքավարի և դուրեկան մարդիկ ձեերի մէջ, որոնք վերաբերում են ձեր վարք ու բարքին. ծնողների հետ եղէք հաստատամիտ:

Ուսուցչապետ Դիւնտօն, Բօստօնի տարրական դպրոցի տեսուչը, գործունեայ ուսուցիչների խոր բնաւորութիւնը գծագրելիս այսպէս է արտայայտում. «օգտուեցէք ձեր հեղինակութեամբ. ոչ ոք աւելի չի հաւատայ համոզական ուժի մէջ այնչափ, որչափ ես, բայց ներկայ մարդկային բնութեան կացութիւնը, մանաւանդ երեխաներինը, ժամանակ առ ժամանակ կարօտ է աւելի ուժեղ գործադրութեան, քան այն որ նոցա կարելի և ցոյց է տրւում ուրախութեան, համակրութեան ու սիրոյ գործադրութեամբ. դուրս համար, որպէս զի հասնեն կատարեալ զարգացողութեան, նոքա հարկաւոր է, որ հասկանան հնազանդութեան անհրաժեշտութիւնը սկսուած գործի—աշխատանքի. երբ նոքա կըթողնեն դպրոցն, այն ժամանակ նոցա կըպատահի աշխատանք, որն անպատճառ պէտք է կատարել և օրէնքը, որին պէտք է հնազանդել, Հէնց ուսումնարանում պէտք է հիմնական կերպով մտցնել սովորութիւն կատարել այն, ինչ որ հրամայում են հեղինակաւոր մարդիկ: Պարապմունքներից շատերը դպրոցներում եղած են և լինում էլ են նորա համար, որ ուսուցիչը պահանջում է համոզման համար ժամանակը քիչ է. ինչպէս որ քիչ կըլինէր ամեն բանի պատճառը բացատրել նորան:

Վերևում յառաջ բերուած կցկտուր, բայց բաւական կարևոր տեղեկութիւններից պարզ երևում է, թէ Ամերիկայի-Միացեալ Նահանգների տարրական դպրոցներում ինչ հոգի է տիրում և ինչ է ներշնչում մատաղ սերնդի թարմ մտքերում, որոնք մի քանի տարի չանցած պէտք է ուսանողներ դառնան նոյն լուսաւոր, ազատ մտածող երկրի բարձրագոյն դպրոցների համար:

Ինչպէս նկատուում է, փոքր հասակից արդէն իսկ մանուկներն ընտելանում են հնազանդութեան կարգ ու կանոնի, դիսցիպլինայի, որի միայն խելացի կատարումից է կախուած դպրոցի յառաջագիմութիւնը. ուր կարգ, կանոն չի տիրում, այնտեղ էլ չի կարելի սպասել և՛ խաղաղութիւն, որի բացակայութեան պատճառով դպրոցը ներկայացնում է մեզ մի քառասկան պատկեր:

Ահա այս ապացուցուած ճշմարտութիւնները աչքի առաջ ունենալով պէտք է մեր դպրոցի ղեկավարները աշխատեն փոքր հասակից տարրական կամ ծխական դպրոցներից սկսած սաներին սովորեցնել բացատրուած, մարսուած հնազանդութիւն, կարգապահութիւն և այլն, որի շնորհիւ միայն կարող ենք թեմական կամ բարձրագոյն դպրոցներում սպասել աշակերտների ու վարչութեան կողմից կատարեալ յաջողութիւն յառաջագիմութեան մէջ:

Մեզանում վերջին տարիներում այդ կէտը առ կախ է թողած և պտուղներն էլ վայելում ենք. (թէև արտաքինն էլ է մասամբ օգնել). մեր նոյն իսկ բարձր դպրոցների աշակերտները կարծում են, որ դպրոցներից եթէ վերցուի վերևում յիշածները, ապա ուրեմն նոքա ձեռք բերած կը լինին դպրոցական ազատութիւնը, այն ինչ ամենամեծ սխալը այդ է, որի մասին մի այլ անգամ. դպրոցական ազատութիւն մենք այլ տեսակ ենք հասկանում և նա անհրաժեշտ է, ուր չկայ:

Թարգմ. և ուս. Նրեմեա վ. Ստեփանեանց.